עין משפט
נר מצוה

לח א מיי' פ"ג מהל' טוען הל' יא סמג עשין צה טוש"ע חו"מ סי' פח סעיף יד:
לט ב ג מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעיף ג:
מ ד מיי' שם פ"א הל' ג סמג שם טור שו"ע חו"מ סי' פז סעיף א:
מא ה מיי' שם פ"ב הלכה יב סמג שם טוש"ע חו"מ סי' לג ס"ד:
מב ו מיי' שם פ"ו הל' א ופי"א מהל' מלוה הל"א סמג שם טוש"ע חו"מ סי' עט סעיף י:

הודה במקצת קרקעות פטור, במקצת כלים חייב טעמא דכלים וקרקעות דקרקע לאו בת שבועה היא הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב, הוא הדין דאפי' כלים וכלים נמי פטור והא דקתני כלים וקרקעות קמ"ל דכי הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות, מאי קמ"ל, זוקקין, תנינא *זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן: הא עיקר ההיא אגב גררא נסבה. *ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן טענו חטין ושעורין והודה לו באחת מהן פטור, והאמר ר' יצחק *יושר וכן אמר רבי יוחנן? אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן. ת"ש טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ורבן גמליאל מחייב טעמא דטענו חטין והודה לו בשעורין' הא חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב, ה"ה דאפילו חטין ושעורין נמי פטור והאי דקתני הכי להודיעך כחו דרבן גמליאל. ת"ש טענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בכלים פטור, הודה במקצת קרקע פטור, במקצת כלים חייב טעמא דכלים וקרקעות דקרקע לאו בת שבועה היא הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב, ה"ה דאפילו כלים וכלים נמי פטור והא קמשמע לן דהודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות, מאי קמ"ל זוקקין, תנינא זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן? הא עיקר ההיא אגב גררא נסבה. איתיביה ר' אבא בר ממל לר' חייא בר אבא טענו שור והודה לו בשה, פטור, טענו בשור ושה והודה לו באחד מהן חייב א"ל הא מני רבן גמליאל היא, אי רבן גמליאל אפילו רישא נמי? אלא הא מני אדמון היא, ולא דחויי מדחינא לך אלא תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' יוחנן הא מני אדמון היא. אמר רב ענן אמר שמואל *טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין: אם כמערים, חייב, אם במתכוין, פטור, ואמר רב ענן אמר שמואל טענו *שתי מחטין והודה לו באחת מהן חייב לפיכך יצאו "כלים" למה שהן. אמר רב פפא טענו כלים ופרוטה והודה בכלים וכפר בפרוטה פטור, הודה בפרוטה וכפר בכלים חייב: חדא כרב וחדא כשמואל, חדא כרב דאמר כפירת טענה שתי כסף חדא כשמואל דאמר טענו חטין ושעורין והודה לו באחת מהן חייב: מנה לי בידך, אין לך בידי, פטור: אמר רב נחמן *ומשביעין אותו שבועת היסת, מאי טעמא חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו, אדרבה חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו? אשתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוה לי ופרענא ליה, תדע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא *הכופר במלוה כשר לעדות, בפקדון פסול לעדות רב חביבא מתני אסיפא מנה לי בידך, אמר לו הן, למחר אמר לו תנהו לי, נתתיו לך פטור ואמר רב נחמן משביעין אותו שבועת היסת, מאן דמתני ארישא כל שכן אסיפא

ומאן

מודה במקצת קרקעות פטור. שאין נשבעין על הקרקעות כדילפינן לקמן בפירקין (דף מב:) ואף הודאתן אינה מביאה לידי שבועה: **מודה במקצת כלים חייב.** שבועה אף על הקרקעות ע"י גלגול דשבועה מקצת כלים: **הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות.** כלומר משני מינין והודה באחד וכפר באחד חייב: **זוקקין.** הכלים זוקקין את הקרקעות לשבועה: **תנינא.** במסכת קדושין נכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן: **הכא עיקר.** דכולה מסכת בהלכות שבועה: **והתם.** קדושין: **אגב גררא נסבה.** איידי דתנא התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בלא משיכה תני בהדייהו שאף הם' זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לשבועה: **אדמון היא.** דבעי הודאה ממין הטענה ומיהו היכא דטענו שנים והודה לו באחד מהם חייב, והא דאדמון במתני' היא מיהו הכא במסכת שבועות לא מפרשין בגמרא במאי פליגי אבל בפרק בתרא דכתובות (דף קח:) מפרשינן דבהכי פליגי: **טענו חטין וקדם והודה בשעורין.** מי שהיה לו לטעון על חבירו חטין ושעורין וטענו חטין ולא הספיק לטענו שעורין עד שקדם זה ואמר חטין אין לך בידי אבל שעורין יש לך בידי: **אם כמערים.** אם נראה לב"ד שקפץ להודות כדי שלא יטעננו זה שעורין ויתחייב לו שבועה בהודאת שעורים חייב לו שבועה אם אמר לו זה שניהם יש לי בידך: **ואם במתכוין.** להשיב לו על טענתו של חטין ולא כקופץ, פטור: **לפיכך יצאו כלים** ליכתב בפירוש: **למה שהן.** להתחייב עליהם בכל שהן דהוה ליה למכתב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו כספים לשמור והכא אמינא מה כספים שנים ודבר חשוב אף כל שנים ודבר חשוב אלא כתב "כלים" לומר דהוי דבר חשוב ולא בעינן שווייהן שתי כסף · **וכפר בפרוטה פטור**, כדמפרש ואזיל כרב דאמר כפירה שתי כסף בעינן: **כפר בכלים.** ואפילו כל דהו כדאמרינן "לכך יצאו כלים למה שהן" ואי משום הודאה ממין הכפירה בהא סבירא ליה כשמואל דאמר "טענו בחטין ושעורין והודה לו באחד מהן=חייב": **היסת.** לשון שומא ששמו חכמים עליו שבועה כמו (שמואל א כו) אם ה' הסיתך בי: **אין אדם מעיז פניו [כו']: תדע.** דאמרינן אשתמוטי אשתמיט: **הכופר במלוה.** ובאו עדים והוא לא נשבע כשר לעדות ולא אמרן חשיד אממונא הוא אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו במה לפרוע: **בפקדון פסול לעדות.** ואפילו לא נשבע דמשעה דכפר איחשיד ליה אממונא ובב"מ בפ"ק (דף ה:) מוקמי' ליה בדאתו סהדי דההיא שעתא הוה בידיה דליכא למימר אירכס ליה ומשתמיט עד דבחיש ומשכח ליה: **מתני אסיפא.** להא דרב נחמן: **כ"ש אסיפא.** דהא אודי ליה עליו ואיכא דררא דממונא:

שבועה

הודה במקצת קרקע פטור. אצטריך דבריש׳א משום דהוי כטענו חטים והודה לו בשעורים: **לימוד** ערוך הוא בפיו של רבי יוחנן הא מני אדמון היא. תימה דר' חייא בר אבא גופיה מוקי מילתא דאדמון כוותיה בפ' בתרא דכתובות (דף קח:) דמסיק לאדמון יש בלשון הזה לשון קנקנים ומיגו דמשתבע אקנקנים משתבע נמי על שמן מחמת גלגול וי"ל דמשום רבנן הוא דאצטריך לאוקי דאיירי שהודה במקצת קנקנים ואפ"ה פטרי רבנן משום דלא הקשי ליה ממילתייהו דרבנן כדקאמר מעיקרא טעמא דאין בלשון הזה לשון קנקנים הא יש בלשון הזה לשון קנקנים חייב' אבל אדמון לעולם מחייב אפי' הודה בכל הקנקנים דבתרתי פליגי בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן וביש בלשון הזה לשון קנקנים ודייק לה מדלא קתני במתניתין פלוגתייהו בחטין ושעורין או בשור ושה ונקט כדי(א)יין וכדי שמן משמע דפליגי ביש בלשון הזה לשון קנקנים ומדקאמר נמי ר"ג רואה אני את דברי אדמון ולאי דוקא בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן פליגי נמי רואה אני את דברי אדמון הא אפי' בטענו חטין והודה לו בשעורין מחייב ופליגי נמי בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהם דאי ביש בלשון הזה לשון קנקנים דוקא פליגי הוה להו לרבנן למימר בהדיא אין בלשון הזה לשון קנקנים ואדמון מחייב במודה בכל הקנקנים מדלא נקט במתניתין והודה לו מקצת קנקנים אלא נקט בקנקנים דמשמע בכולהו ולא מוקי לה במקצת קנקנים אלא משום רבנן דלא משתמע מילתייהו דאין בלשון הזה לשון קנקנים אלא בכה"ג וה"ק אין ההודאה ממין הטענה דלא מיבעיא במודה בכל הקנקנים דפטרי דהא אפי' יש בלשון הזה לשון קנקנים נמי פטור אלא אפילו הודה במקצת קנקנים נמי פטור דאין בלשון הזה לשון קנקנים:

והדא כשמואל. וכן הלכה ואע"ג דקי"ל* כרבי יוחנן לגבי שמואל הכא דלרבי יוחנן נמי חייב אליבא דחד אמורא ועוד דקי"ל* כרב נחמן בדיני ועוד דרב פפא דהוא בתרא סבירא ליה כשמואל וכן פר"ח בשמעתין וכן עיקר ולא כמו שפסק ר"ח בכתובות (דף קח:) כרבי חייא בר אבא:

אדרבה אין אדם מעיז כו' וא"ת דאמרי' בפירקין* מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' וי"ל אע"ג דכופר הכל נמי משתמיט מ"מ אין לו כל כך פנים לכפור הכל כמו לכפור במקצת וליכא מיגו*):

אשתמוטי הוא דקמשתמיט. תימה דבפ"ק דב"מ (דף ו. ושם) דייק אלא הא דאמר רב נחמן משביעין אותו שבועת היסת (דרבנן) נימא מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא אמאי לא משני דאשתמוטי קא משתמיט כדמשני אהתם דלעיל וי"ל משום דפריך בהדי הך פירכי טובא ותו הא דתני רבי חייא כו' דלא מצי לשנויי הכי:

בפקדון פסול לעדות. בפרק קמא (ב) דב"מ (דף ו.) מוקי לה דנקיט ליה בידיה ובמלוה אפילו נקיט ליה בידיה זוזי כשר דמלוה להוצאה ניתנה והוא שמא צריך למעות:

ומאן

[עירובין מז:] [כתובות יג.] [לקמן מב:]

*) [וע"ע תוס' כתובות יח. ותוס' גיטין נה: ד"ה מפני מה וכו']

רבינו חננאל

באחד מהן אי שהודה במקצת קרקעות פטור הודה במקצת כלים חייב טעמא דכלים וקרקעות. דקרקע לאו בת שבועה היא. הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב. ודחינן לה ואסיקנא לה ומאי קמ"ל זוקקין תנינא בתחלת מסכת קדושין. ואמרינן הכא בטענו כלים וקרקעות עיקרו. והתם בקדושין אגב גררא נסבה ותנא זוקקין. ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן טענו חטים ושעורין והודה לו באחד מהן פטור. איתיביה ר' אבא בר ממל טענו שור והודה לו בשה פטור. טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן חייב. ודחה הא רבן גמליאל היא. ואקשינן עליה אי רבן גמליאל אפילו טענו בשור והודה לו בשה ליחייב. אמאי תני רישא פטור. ומשני הא מני אדמון היא דתלמוד ערוך הוא בפי ר' יוחנן אדמון היא מפורשין בסוף כתובות בהטוען חברו כדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה ממין הטענה ישבע. יש לומר הא שינויא דר' חייא דאמר משמיה דר' יוחנן הא מני אדמון היא להעמיד דבריו הוא דאמר הכי ולא סמכינן עליה ור' יצחק פליג עליה. אמר רב ענן אמר שמואל טענו חטים וקדם והודה לו בשעורין אם כמערים הקדים והודה עד שלא יטעון עליו חייב: אם במתכוין פטור. פירוש כגון א) שהנתבע אינו טוען שנושה בו שעורין. ועוד אמר טענו שני מחטין והודה לו באחת מהן חייב לכך יצאו כלים למה שהן. ומסתברא כשמואל דהא ר' יצחק אמר וכן אמר ר' יוחנן. ורב פפא דהוא בתרא אמר חדא כרב דכפירת טענה שתי כסף וקיימא לן כותיה דרב בהא. ואמר הדא כשמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב וקיימא לן כותיה. והא דדחי ר' חייא ואמר תלמוד ערוך בפי ר' יוחנן הא מני אדמון היא. ר' חייא הוא דאמר הכי להעמיד דבריו ולא סמכינן עליה. דכל כיהאי גונא שינויא היא ולא דחי' הלכתא מפורשת בשינויא: מתני' מנה לי בידך אין לך בידי כלום פטור. אמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת. מאי טעמא חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו. אדרבה כו' עד הכופר במלוה כשר לעדות. בפקדון פסול לעדות. רב חביבא מתני להא דרב נחמן אסיפא מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור. אין לך בידי חייב. מאן דמתני לה דרב נחמן ארישא כ"ש אסיפא. אבל מאן דמתני

א) אולי צ"ל שהתובע.

מבנה
קושיות על ר' יוחנן ממקורות דרואים שבלשוני חטין ושעורין והודה לו בא' מהן חייב

מבנה
טיעום על התשובה על ר' חייא בר אבא לטובת ר' יוחנן והסביר המקור דקתני חייב, בזמן שר' יוחנן סובר דפטור

ר' ענן אומר שמואל

נושא/מבנה
ב' לשונות איכא מתני' הא דר' נחמן דמיילי שבועה ורק אמאן דכופר הכל בהלואה

מסורת
הש"ס

ב"מ ד: ק. קדושין כו.
[כתובות קח:]
[שבת ע. וש"נ]
שתים מחטין כצ"ל רש"ל
ב"מ ה. ו.
ב"ק קה: ב"מ

הגהות
הב"ח

(א) תוס' ד"ה לימוד וכו' ונקט כדי שמן משמע כצ"ל ותיבות כדי יין נמחק: (ב) ד"ה בפקדון וכו' בפ"ק דב"מ. נ"ב עיין בב"ק דף קה ע"ב בפרש"י דלא משמע הכי כמ"ש התוס' כאן: